

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol Bilgi Notu

2020

Hazırlayan: İdil Seda Ak

Yayına Hazırlayan: Ebru Ergin

Uluslararası Çocuk Merkezi

Bilkent Üniversitesi, Merkez Kampüs, Kütüphane Binası, 06800 Bilkent/Ankara

Tel: +90 312 290 23 66 Faks: +90 312 266 46 78

e-posta: bilgi@cocuklarlagucluyuz.net

Bu yayın, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve Uluslararası Çocuk Merkezi tarafından uygulanan “Küçük Hibeler Yoluyla Çocukların Sivil Topluma Katılımının Güçlendirilmesi” projesi kapsamında üretilmiştir. Avrupa Birliği bu yayının içeriği ile ilgili olarak herhangi bir sorumluluk veya yükümlülük kabul etmez.

İçindekiler

Giriş	6
Arkaplan	7

Bölüm 1: İhtiyari Protokol'ün İçeriğine İlişkin Bilgiler 11

Bölüm 2: İhtiyari Protokol'de Bireysel Başvuru Usulü Kapsamındaki İşlemler.....13

Bireysel Başvuru Nedir?.....	13
Çocuk Hakları Şikâyet Mekanizmasında Özel Olan Nedir?	15
Bireysel Başvurular Nereye Yapılır?	15
Bireysel Başvuru Dosyası Nasıl Hazırlanır?	16
Kim(ler) Bireysel Başvuru Yapma Yetkisine Sahiptir?	16
Kim Kime Karşı Şikâyette Bulunabilir?.....	17
Bir Şikâyette Bulunulduğunda Bunu Kimler Öğrenebilir?	17
Bireysel Başvuru Yapmak İçin Gerekli Temel (Asgari) Şartlar Nelerdir?	18
Başvurunun Kabul Edilemeyeceği Durumlar Nelerdir?	18
Başvuru Yapacak Kişilere Yönelik Adli Yardım veya Asistanlık Hizmeti Bulunmakta mıdır?	19

Bölüm 3: İhtiyari Protokol'de Soruşturma Usulü Kapsamındaki İşlemler ..20

Soruşturma Nedir?.....	20
Soruşturma Nasıl Başlatılır?.....	20
Bir Soruşturma Ne Zaman Başlatılabilir?.....	20
Soruşturma Süreci Nasıl İşler?	21
Neden Bir Soruşturma İstenir?.....	22

Bölüm 4: İhtiyari Protokol'de Devletlerarası İletişim Usulü Kapsamındaki İşlemler.....23

Devletlerarası İletişim Nedir?.....	23
Devletlerarası İletişimi Kim Başlatabilir?	23
Devletlerarası İletişim Ne Zaman Başlatılabilir?	23
Devletlerarası İletişim Süreci Nasıl Yürütülür?.....	24
Devletlerarası İletişim Neden Önemli?	24

Sonuç25
Ek 1: Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol'ü İmzalayan ve Onaylayan Ülkelerin Listesi.....26
Ek 2: Örnek Şikayet Formu Taslağı.....32

Giriş

2019 yılı itibariyle Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 30. yılını geride bıraktık. Bu vesileyle, Türkiye'de yakın bir zamanda yürürlüğe girmiş olan Sözleşme'nin 3 numaralı İhtiyari Protokol'ünü yakından incelemeyi amaçladık.

ÇHS'nin kapsamına baktığımızda, çocukların sağlıktan beslenmeye, eğitimden barınmaya kadar tüm haklarının korunma altına alındığını kolayca görebiliyoruz. Ancak Sözleşme'nin, koruduğu bu hakların ihlali halinde, çocuklara ve onların yasal temsilcilerine Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru hakkı tanınmadığını da görüyoruz. Oysaki Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan diğer tüm insan hakları sözleşmelerinde bireysel hak arama ve adalete erişim mekanizmaları oluşturulmuştur.

Sözleşme'nin imzaya açıldığı günden bugüne birçok kez gündeme gelen bu eksiklik, 2011 yılında 'Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol'ün kabul edilmesiyle kısmen giderilmiş oldu. Protokol'ün 2018 yılında Türkiye'de yürürlüğe girmesini takiben, bazı sivil toplum kuruluşları tarafından Protokol'ün anlaşılmasına ilişkin çalıştaylar ve bilgilendirme toplantıları yapılmış olmasına karşın halen Protokol'e ve uygulanışına ilişkin bilgi eksikliği mevcuttur.

İnsan hakları alanındaki çalışmaların etkin bir şekilde yürütülebilmesi için insan hakları mekanizmalarının işleyişi hakkındaki bilgilerin erişilebilir ve anlaşılabilir olması gerekmektedir. Hazırladığımız bu bilgi notu ile insan hakları alanında çalışan hukukçulara ve sivil toplum çalışanlarına 'Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol'ü hakkında açıklayıcı bilgi sunmayı ve Protokol'de yer alan başvuru mekanizmalarının kullanımını teşvik etmeyi amaçlamaktayız.

Arkaplan

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiş, 2 Eylül 1990 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Çocukların yetişkinlerden daha farklı ihtiyaçlara ve haklara sahip olması gerektiği düşüncesiyle oluşturulan bu Sözleşme ile çocuk haklarının güvence altına alınması ve devletlerin aldıkları tüm kararlarda çocukların yüksek yararını gözetmeleri hedeflenmiştir. Bugün itibariyle toplam 197 ülke tarafından imzalanan Sözleşme, tüm ülkeler tarafından imzalanan ve en kısa zamanda yürürlüğe giren uluslararası tek belge olma özelliğine sahiptir. Türkiye de Sözleşme 'yi 14 Eylül 1990 tarihinde imzalayarak Sözleşme'yi imzalayan ilk ülkelerden biri olmuştur.

1991 yılında ÇHS'nin 43. maddesi uyarınca, BM Çocuk Hakları Komitesi kurulmuştur. Sözleşme'de Komite, ülkelerin çocuk hakları yükümlülüklerini nasıl yerine getirdiklerini gözden geçirme yetkisine sahip sorumlu organ olarak belirlenmiştir. Komite, çocuk hakları konusunda uzman on sekiz üyeden oluşmaktadır. Komite'nin öncelikli hedefi, ÇHS'de ve İhtiyari Protokollerde yer alan hakları sağlamak ve korumaktır. Diğer bir deyişle, Komite, Taraf Devletlerin söz konusu araçlardan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirme konusundaki ilerlemelerini inceler ve izler.

ÇHS madde 44 ise Taraf Devletlerin çocuk haklarının korunması ve ÇHS ilkelerinin uygulanması konusunda kaydettikleri ilerlemeler hakkında Komite'ye beş yıllık raporlar sunma yükümlülüğünü ortaya koymaktadır. Ayrıca Taraf Devletler, Komite'nin önceki raporlara dayanarak devletlere verdiği tavsiyelerine ilişkin alınan önlemler hakkında da ÇHS Komitesi'ni bilgilendirmek zorundadır. ÇHS Komitesi hükümetlerden gelen raporlara ek olarak, ülkelerde görev yapan Birleşmiş Milletler organlarından (UNICEF, UNESCO gibi birimlerin ülke ofisleri), sivil toplum kuruluşları ve diğer ilgili kurumlardan gölge raporlar almaya yetkilidir. Komite, Taraf Devletlerin kendisine sunduğu raporları inceler, değerlendirir ve bu değerlendirmeler ışığında Taraf Devletlere tavsiyelerde bulunur. Ancak, diğer BM İnsan Hakları Sözleşmelerinin aksine, ÇHS'de Komite'ye devletlerarası şikayetleri ve bireysel başvuruları kabul etme ve inceleme yetkisi tanınmamıştır. Bir başka şekilde ifade edersek, herhangi bir Taraf Devlet çocukların haklarını ihlal ettiğinde, bu hak ihlaline maruz kalan çocukların kendilerinin ya da yasal temsilcilerinin ya da bir başka Taraf Devletin ihlale uğrayan çocukların hakları için Komite'ye başvuru hakkı bulunmuyordu. Ne yazık ki bu durum önemli bir yasal boşluğa işaret ediyordu. Bir kişinin yasal

hakları ancak hak arama yolları ve adalete erişim mekanizmaları varsa anlam kazanır; ancak Sözleşme'nin çocuklara ve onların yasal temsilcilerine tanımadığı bu hak adalete erişimin önünde önemli bir engel teşkil ediyordu.

ÇHS'nin hazırlanma ve müzakere sürecinde, bireylerin Komite ile iletişim prosedürü ile ilgili birçok tartışma yürütülmesine rağmen Sözleşme'nin son metninde herhangi bir hüküm yer almadı. Bu sorun 1999 yılında yeniden ele alındı ancak bu aşamada odak, usule ilişkin meseleler yerine, çocuk haklarını tanımlamaya yöneltildi. Bu gelişmeleri takiben 2000 yılında Sözleşme'yi tamamlayıcı iki ihtiyari protokol BM Genel Kurulu'nda kabul edildi. Bunlar:

- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol

2000 yılına gelindiğinde, Komite'nin bireysel başvurulara açık olmamasını bir ayrımcılık meselesi olarak kabul eden Alman sivil toplum kuruluşu Kindernothilfe, hak ihlalleri mağduru çocuklara yönelik adalete erişimi genişletmek için on yıldan fazla sürecek lobicilik faaliyetlerine başladı. Kindernothilfe'nin başlattığı bu lobicilik faaliyetleri kısa bir sürede birçok çocuk hakları kuruluşu tarafından desteklenir hale geldi.

2007'de, BM'nin ÇHS kapsamında bir şikayet mekanizması oluşturmasını talep etmek için daha geniş bir kampanya oluşturuldu ve bu grup BM Genel Kurulu'na yeni bir İhtiyari Protokol hazırlamak üzere çalışma grubu oluşturma çağrısında bulundu. İnsan Hakları Konseyi'nin kararı ile çalışma grubu (Open Ended Working Group of States) 2009 yılında kuruldu. Çalışma grubunun görevi, Sözleşme uyarınca var olan raporlama prosedürüne ek olarak bireylere ve devletlere yönelik bir iletişim prosedürü sağlamak amacıyla ÇHS'ye üçüncü bir İhtiyari Protokol'ün uygulanabilirliğini araştırmaktı.

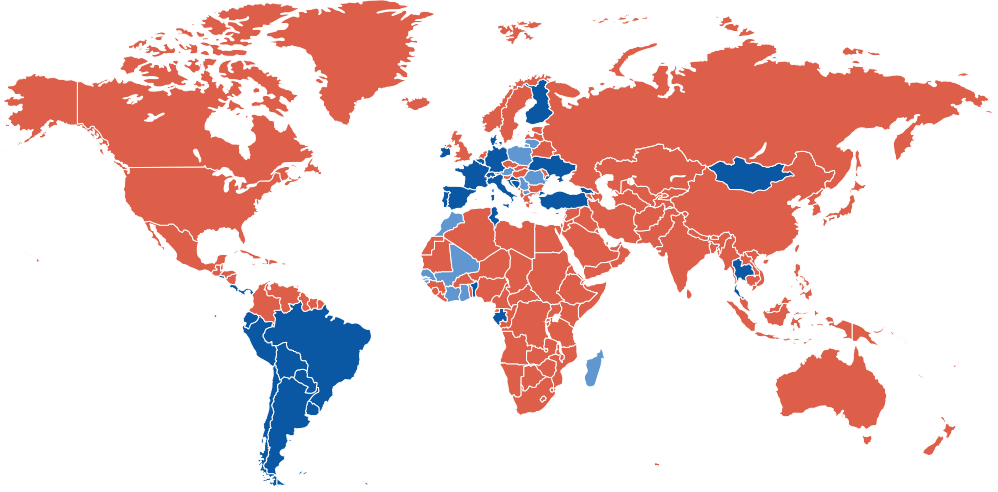
Eylül 2010'da 3 numaralı İhtiyari Protokol'ün ilk taslağı yayımlandı. Dünyanın dört bir yanından temsilciler, taslağı tartıştılar ve Protokol'ün nihai metni Mayıs 2011'de yayımlandı. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 19 Aralık 2011 tarih ve 66/138 sayılı kararıyla kabul edilen nihai metin, 28 Şubat 2012'de imza ve onay için açıldı. Protokol, yeterli onay sayısına ulaştıkça (10 devlet tarafından onaylanınca), 14 Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe girdi.

2020 yılı itibarıyla Protokol, 46 ülke tarafından onaylanmış, 18 ülke tarafından ise sadece imzalanmış ancak henüz onaylanmamıştır. 134 ülke ise Protokol'e ilişkin

halen herhangi bir girişimde bulunmamıştır (EK 1'de ülkelerin imza durumunu gösteren liste görülebilir).

Görsel 1: İhtiyari Protokol'ün İmza ve Onay Durumuna Göre Taraf Devletlerin Dağılımı

■ Taraf Devlet ■ İmzacı Devlet ■ Herhangi Bir Girişimi Olmayan Devlet

Türkiye, İhtiyari Protokol'ü 24 Eylül 2012 tarihinde imzalamıştır. 9 Mart 2017 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde onaylanan¹ İhtiyari Protokol, 6976 sayılı Kanun olarak 3 Nisan 2017 tarih ve 30027 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Bakanlar Kurulu'nun 11 Eylül 2017 tarih ve 2017/10836 sayılı kararıyla İhtiyari Protokol'ün onaylanması kabul edilmiş ve Bakanlar Kurulu kararı ile İhtiyari Protokol'ün resmi Türkçe çevirisi, 7 Aralık 2017 tarih ve 30263 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Onay belgeleri 26 Aralık 2017 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne tevdi edilmiş ve İhtiyari Protokol, Türkiye'de 26 Mart 2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye İhtiyari Protokol'ü imzalarken, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol'e ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol'e koyduğu çekincelerin ve öne sürdüğü beyanların geçerliliklerini koruduğunu beyan etmiştir.

1 T.B.M.M. tutanaklarına göre İhtiyari Protokol, birleşimde bulunan 216 üyenin tamamının kabul oyuyla onaylanmıştır.

Aklımızda Bulunsun: Protokol'ün İşleyiş Bakımından Bazı Kısıtlılıkları Bulunmaktadır!

Protokol'ün BM tarafından yürürlüğe sokulması ve Türkiye tarafından da onaylanması oldukça önemli bir gelişmedir. Ancak, çocuk ve insan hakları aktivistleri olarak, Protokol'ün etkinliğini güçlendirmek ve sorunların giderilmesine yönelik olarak çalışabilmemiz için başvuru prosedürünün kısıtlılıklarının farkında olmamız oldukça önemlidir.

Protokol'ün temel olarak 4 önemli noktada kısıtlı olduğu düşünülmektedir:

- İlk olarak, bu mekanizma Protokol'ü onaylayan Taraf Devletlerin vatandaşı olan ya da o ülkelerin sınırları içinde yaşayan çocuklarla sınırlıdır.
- Protokol kapsamındaki başvurularda sadece ÇHS'de ve ek protokollerinde garanti altına alınmış yasal hakların ihlali incelenebilir.
- Şikâyet mekanizmasına erişebilmek için bir çocuğun veya temsilcisinin tüm ulusal hak arama yollarını tüketmiş olması ve başka bir uluslararası hak arama yoluna başvurmamış olması gerekir.
- Son olarak, Komite Taraf Devlete tavsiyelerde bulunabilir ancak bu tavsiyeler ne yazık ki yasal olarak bağlayıcı değildir. Bu nedenle, tavsiyelerin uygulanmasını sağlamak için Taraf Devlete güven duyulur ve çocuğun mağduriyetinin çocuğun yüksek yararı gözetilerek giderildiği düşünülür.

Bölüm 1:

İhtiyari Protokol'ün İçeriğine İlişkin Bilgiler

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol, önsöz ile başlar ve toplamda 24 madde içerir. Bu maddeler, 4 bölümde gruplanmıştır. Bölüm başlıkları şu şekildedir: Genel hükümler, başvuru usulü, soruşturma prosedürü, son hükümler.

Genel hükümler bölümü ilk 4 maddeyi içermektedir. Bu maddelerde, Komite'nin yetkileri açıklanmış, Komite'ye yol gösteren ilkeler belirtilmiş ve sürece ilişkin usul kuralları ortaya konmuştur. Buna göre Komite, çocuğun yüksek yararına odaklanacak, faaliyetlerini çocuğa duyarlı yöntemleri benimseyerek gerçekleştirecek ve çocuğun yararına olmadığına kanaat getirdiği herhangi bir başvuruyu incelemeyi reddedecektir.

Madde 5 ile madde 12 arasındaki bölümde ise başvuru usulü detaylıca anlatılmıştır. Maddelere detaylıca bakacak olursak;

Madde 5, çocukların bireysel ya da grup olarak, doğrudan ya da temsilci aracılığı ile Komite'ye başvurabileceklerini ifade eder.

Madde 6, mağdurun (mağdurlarının) telafisi olmayan olası zararlardan korunması için istisnai durumlarda gerekli olabilecek geçici tedbirlerin Komite tarafından talepte bulunulabileceğini ortaya koyar.

Madde 7, başvurunun hangi şartlar altında kabul edilemeyeceğini açıklar.

Madde 8, Komite, aleyhine başvuru yapılan Taraf Devlete mümkün olan en kısa sürede hakkındaki şikâyet ile ilgili bilgi verir ve ilgili Taraf Devletten de altı ay içerisinde şikâyete ilişkin yanıt vermesini ister.

Madde 9, Komite ilgili taraflar arasında dostane çözüm bulmak için arabuluculuk yapacağını belirtir.

Madde 10, Komite'nin başvuruları ne şekilde değerlendirmeye alacağı konusundaki açıklamaları içerir. Buna göre, başvurular hızla ele alınacak, gereksiz gecikmelerden kaçınılacaktır. Komite, incelemesini kapalı toplantılar

ile gerçekleştirecek ve başvuruya ilişkin görüşlerini en kısa sürede taraflara iletacaktır.

Madde 11, Taraf Devletin, Komite tarafından kendisine iletilen görüşlere ilişkin yazılı yanıt vermekle yükümlü olduğunu ortaya koyar.

Madde 12 ise bir Taraf Devletin bir başka Taraf Devlet hakkında şikâyetle bulunabileceğini söyler ve devletlerarası başvuru usulü kapsamındaki işlemleri açıklar.

Protokol'ün üçüncü bölümü ise 13. ve 14. maddeyi içerir ve soruşturma prosedürüne ilişkin esasları düzenler. Madde 13'e göre Komite, herhangi bir Taraf Devletin ciddi ve sistematik bir biçimde ihlal yaptığını dair güvenilir bilgi alırsa, ilgili Taraf Devletin Komite ile iş birliği içinde olması ve konuya ilişkin açıklama yapması için çağrıda bulunur. Bir ya da daha fazla Komite üyesi Taraf Devletin sınırları içinde ya da dışında inceleme yapmak için görevlendirilir ve bu üyeler duruma ilişkin rapor hazırlar. Madde 14 ise ilgili Taraf Devletin ihlale ilişkin öngördüğü önlemlerle ilgili bilgi verme sorumluluğunu açıklar.

Son olarak, Protokol'ün dördüncü bölümü madde 15 ile madde 24 arasındaki tüm maddeleri içerir ve son hükümleri belirtir. Bu maddeler; uluslararası yardım ve iş birliğini kapsayan usul hükümlerini içerir; Protokol'e ve Komite'nin kararlarına ilişkin bilgilerin engelli bireyler de dahil olmak üzere tüm yetişkin ve çocukların ulaşabileceği uygun biçimlerde ve etkin yollarla yaygınlaştırılacağını taahhüt eder.

Protokol'e Göre Komite Dört Temel İlke Işığında Çalışır:

- Komite; çocuğun yüksek yararı ilkesini kendine kılavuz olarak alır ve çocuğun görüşlerine saygı göstereceğini kabul eder.
- Komite; hızlılık ilkesini benimser ve başvuruların en kısa sürede işleme alınacağını taahhüt eder.
- Komite; gizlilik ilkesini benimser ve herhangi bir kişinin kimliğini kendisinin açık onayı olmaksızın ifşa etmez.
- Komite; koruma önlemlerini faaliyete geçirmeyi önemser. Eğer ki Komite; kötü muamele, baskı ve sindirmeye maruz kalınmasına ilişkin güvenilir bilgi elde etmişse, ilgili Taraf Devletten ivedilikle ihlali sona erdirmesini, koruyucu önlemler almasını ve konuyla ilgili yazılı açıklama yapmasını talep eder.

İhtiyari Protokol'de Bireysel Başvuru Usulü Kapsamındaki İşlemler

Bireysel Başvuru Nedir?

Bireysel başvurular, iletişim prosedüründe en doğrudan şikâyet biçimidir. Bireylerin veya grupların haklarının ihlaliyle ilgili olarak kişilerin kendileri veya yasal temsilcileri şikâyet başvurusunda bulunabilir.

ÇHS iletişim prosedürü kapsamında çocuklar şikâyette bulunabilir ve hak arayabilirler. Ulusal hukuk mekanizmaları içinde çocuklar adalete erişim konusunda birçok engelle karşı karşıya kalmakta ve yaşadıkları ya da tanık oldukları ihlalleri çoğu zaman hukuk sistemine getirmenin yasal bir yolunu bulamamaktadırlar. Oysaki Komite, çocukların maruz kaldıkları ihlalleri tanır ve ulusal hukuk sistemlerinin yetersiz olduğu bu noktada devreye girerek, çocukların ve yasal temsilcilerinin Komite'ye doğrudan başvuru yapmasına olanak sağlar.

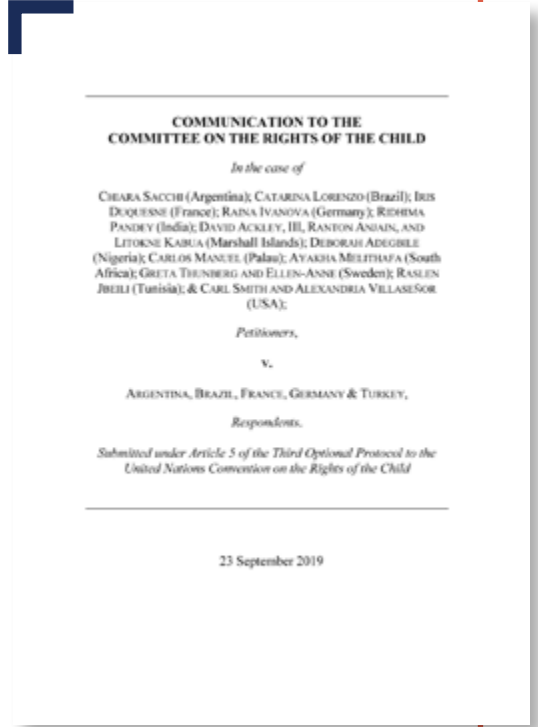
Aralarında 16 yaşındaki İsveçli iklim aktivisti Greta Thunberg ve 14 yaşındaki Amerikalı iklim aktivisti Alexandria Villaseñor'un da yer aldığı 12 ülkeden on altı çocuk Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne grup olarak resmi bir şikâyet dilekçesi sunarak ülkelerin (Türkiye, Almanya, Arjantin, Brezilya ve Fransa) iklim krizi konusunda hareketsiz kalmalarını şikâyet etti.

23 Eylül 2019 tarihinde New York'taki UNICEF Genel Merkezi'nin ev sahipliği yaptığı basın toplantısında açıklanan şikâyet başvurusu, küresel ısınmanın önüne geçilmesi ve iklim krizinin yol açtığı sonuçların hafifletilmesi için acil eylem çağrısında bulunuyor.

Başvuru; çocukların ve yetişkinlerin Taraf Devletlerin hak ihlallerine karşı gerekli adımları atmakta yetersiz kalması durumunda doğrudan Birleşmiş Milletler'e başvurabilmelerini sağlayan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol'ü çerçevesinde gerçekleştirildi.

Çocuklar; BM Çocuk Hakları Komitesi'nden Taraf Devletlerin iklim değişikliğinin yıkıcı etkilerinden çocukları koruyacak adımları atmalarını sağlayacak bir karar vermesini bekliyor.

Çocuklar, başvuru sürecinde küresel hukuk firması Hausfeld LLP ve Earthjustice tarafından temsil ediliyor.

Kaynak: UNICEF, Aralarında Greta Thunberg'in de bulunduğu 16 çocuk Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne kritik önem taşıyan bir şikâyetle bulundu. 23.09.2019
(<https://www.unicef.org/turkey/basin-bultenleri/aralarinda-greta-thunbergin-de-bulundugu-16-cocuk-birlesmis-milletler-cocuk>)

Çocuk Hakları Şikâyet Mekanizmasında Özel Olan Nedir?

ÇHS şikâyet mekanizması, çocukların başvuru yapması düşünülerek tasarlandığı için diğer insan hakları iletişim prosedürlerinden farklıdır. Çocukların şikâyet mekanizmasını kullanmalarını sağlamak için çocuklara özel kılavuz ilkeler yazılmıştır. Komite, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin bireysel başvuru usulü ile ilgili İhtiyari Protokol'ü (Protokol) tarafından kendisine verilen tüm işlevleri yerine getirirken, çocuğun (çocukların) yüksek yararı ilkesini kılavuz alacaktır. Komite aynı zamanda çocuğun (çocukların) hakları ve görüşlerine saygı ve çocuğun (çocukların) görüşlerine yaş ve olgunluk durumlarına göre gerekli ağırlığı tanıma ilkelerini de gözetecektir. Komite, bunları yaparken, çocuğun (çocukların) kendisi adına hareket edenler tarafından yersiz bir baskıya ya da tahrike maruz kalmaması için gerekli tüm önlemleri alacaktır.

Bireysel Başvurular Nereye Yapılır?

Bireysel başvurular, İsviçre Cenevre'deki Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi'nin Dilekçe Birimi'ne iletilir. Başvuru, Birleşmiş Milletler'in altı çalışma dilinden birinde (Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca) yazılı olarak sunulmalıdır. Bir şikâyette bulunan ve başvuran kişi "yazar" (author) olarak kabul edilir ve hakları ihlal edilen çocuk ise genellikle "mağdur" (victim) olarak ifade edilir. Çocuk mağdurlar ayrıca "başvuran kişi/yazar" olarak da kabul edilir ve ayrı bir yazarın yardımı olmadan şikâyetler hazırlama ve sunma yetkisine sahiptir.

Başvuruların gönderilmesi gereken adres şudur:

*Petitions Team
Office of the High Commissioner for Human Rights
United Nations Office at Geneva
1211 Geneva 10, Switzerland

E-mail: petitions@ohchr.org*

Bireysel Başvuru Dosyası Nasıl Hazırlanır?

Başvuruların belirli bir formatta yazılması gerekmez, ancak başvuru yapan yazar, mağdur(lar) ile ilgili temel bilgileri tam olarak ortaya koymak zorundadır. İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi, BM antlaşma organları ile haberleşme konusunda genel rehberliği sağlar. Komiserliğin web sitesinde örnek bir şikâyet formu da bulunur.² Bir şikâyette bulunulduğunda, Dilekçe Birimi, başvurunun dikkate alınması için dosyanın gereken tüm bilgileri içerdiğinden emin olur ve gerekirse daha fazla ayrıntı istemek için yazara (başvuran kişiye) ulaşabilir. Dosya tamamlandığında, Dilekçe Birimi başvuruyu ilgili BM sözleşme organına yani BM Çocuk Hakları Komitesi'ne iletir.

Kim(ler) Bireysel Başvuru Yapma Yetkisine Sahiptir?

ÇHS şikâyet mekanizması, ÇHS ve İhtiyari Protokolleri kapsamında tanımlanan hakların ihlal edildiğine inanan tüm çocukların başvurularına açıktır. Çocuklar, şikâyetleri bireysel olarak veya grup olarak sunabilir ve bunu doğrudan kendi başlarına veya bir temsilci aracılığı ile yapabilir. Başvuruda bulunan kişi veya kişilerin hukuki ehliyetinin ilgili Taraf Devletçe tanınmış olup olmadığına bakılmaz.

Çocuklar şikâyetlerini yazarken herhangi birinden yardım alabilirler; bu konuda herhangi bir kısıtlama yoktur. Ancak çocuklar adına (temsilci olarak) bir başka kişi ve kurum şikâyette bulunacaksa öncesinde mutlaka çocukların onayı alınmak zorundadır. İlgili onay yazısı, başvuru dosyasına eklenmelidir, eğer onay yazısı çocuktan alınamadıysa bu durumla ilgili açıklayıcı bilgi mutlaka dosyada sunulmalıdır.

Bir çocuğun (mağdur) onayını başvuru öncesinde almak mümkün değilse ve başvuru yapan yazar bu durumu haklı çıkarabilir gerekçeler ortaya koyabilir ve çocuğun çıkarları ile nasıl örtüştüğünü açıklayabilirse şikâyet, Komite tarafından incelenmek üzere kabul edilir. Ancak süreç içinde Komite, çocuk mağdurun şikâyet hakkında bilgilendirilmesini talep edebilir ve konuyla ilgili görüşlerini bildirmesini isteyebilir.

Ek olarak, bir çocuk mağdurun rızasının gerçek olup olmadığına dair endişeler varsa, Komite, söz konusu mağdur çocuğun baskı altına alınmadığından veya

.....

2. Örnek şikâyet formu taslağına şu linkten erişilebilir:(https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRC/ModelCommunicationForm_en.pdf)
EK 2 'de formun Türkçe versiyonu görülebilir.

manipüle edilmediğinden emin olmak için başvuru sahibinden daha fazla bilgi isteyebilir.

Bir başvurunun, bir çocuk ya da bir grup çocuk adına kendilerinin onayına ilişkin herhangi bir kanıt gösterilmeksizin Komite'ye sunulmuş olması durumunda Komite, durumun özel koşullarını ve sağlanan bilgileri değerlendirdikten sonra, bu başvurunun incelenmesinin ilgili çocuğun (çocukların) yüksek yararına olmayacağına da karar verebilir. Başvuruyu, çocuğun adına bir temsilci yapmışsa bile çocuk her zaman Komite ile doğrudan iletişim kurma hakkına sahiptir.

Kim Kime Karşı Şikâyette Bulunabilir?

Çocuklar veya onların yasal temsilcileri, İhtiyari Protokol'ü onaylayan herhangi bir Taraf Devlete karşı şikâyette bulunulabilir. Başvuru yapan kişi, herhangi bir Taraf Devlete karşı bir şikâyette bulunmak için bu ülkenin "yetki alanı dahilinde" olmalıdır. Bu şu anlama gelir; başvuru yapan mağdurların o ülkenin vatandaşı olması gerekmemeyle birlikte, genellikle o ülkede yaşadıkları varsayılır ya da bir dönem fiziksel olarak o ülkede bulunmuş olmaları beklenir.

Bir Şikâyette Bulunulduğunda Bunu Kimler Öğrenebilir?

Bireysel başvurular isimsiz (anonim) yapılamamaktadır, bu nedenle şikâyet edilen Taraf Devlet başvurusu yapan (yazar) kişi ve çocuk mağdurların bilgilerine her zaman ulaşılabilir. Ancak, ÇHS mekanizması gizliliği en yüksek seviyede korumayı garanti eder. Bu nedenle, Komite aldığı her şikâyetin daimi kaydını tutarken gizliliği korur ve başvurunun incelenme aşaması kapalı gerçekleştirilir. Kabul edilebilir bulunan şikâyetler, ilgili Taraf Devlete gizliliği korunur biçimde gönderilir.

Komite ve ilgili Taraf Devlet, şikâyet başvurusu yapanların açık izinleri olmadan, başvuruda adı geçen ya da atıfta bulunulan kişilerin isimlerini kamuya açık hale getiremez. Komitenin nihai görüşleri, kararları ve önerileri yayımlandığında da yine bu gizlilik korunur. Bununla birlikte, Taraf Devletler yazarların, mağdurların ve şikâyete yardım eden tüm kişilerin haklarını korumakla yükümlüdür ve şikâyet mekanizmasına dahil olmalarından dolayı kimsenin tehdit edilmemesi veya kötü muamele görmemesi için elinden geleni yapmalıdır. Bir ülkenin bunu yapamaması durumunda, Komite ilgili ülkeye yükümlülüklerini hatırlatır ve koruma hakkına saygı gösterilmesini talep eder. Böyle bir durum gerçekleştiğinde, Komite durumu yerinde izlemek isteyebilir; Taraf Devleti eylemlerinden sorumlu tutmak için kamuya açıklama yapabilir veya başka adımlar atabilir.

Bireysel Başvuru Yapmak İçin Gerekli Temel (Asgari) Şartlar Nelerdir?

Başvuru, en az bir çocuğun (mağdurun) ismini vermek ve Sözleşme’de veya İhtiyari Protokollerinde yer alan haklardan birinin veya birkaçının ihlal edildiğini iddia etmek zorundadır.

Ülkeler, sadece taraf oldukları anlaşmalara karşı yükümlü olduklarından, olası ihlaller hükümetin onayladığı sözleşmelerde belirtilen haklarla sınırlıdır. Örneğin bir ülke, çocukların silahlı çatışmalara katılımı ile ilgili İhtiyari Protokol’ü onaylamamış ise bu ülkeye karşı açılan bir şikâyet başvurusu bahsedilen İhtiyari Protokol’de açıklanan hakların ihlali ile ilgili olamaz.

Komite ayrıca şikâyete yol açan şartlar hakkında ayrıntılı bilgi edinmek isteyecektir. Başvuru metni, çocuk mağdurun veya mağdurların haklarının nasıl ihlal edildiğini açıklamalı ve ilgili Taraf Devletin bu durumdaki neden sorumlu olduğunu açıkça ortaya koymalıdır. Metinde yer alan ihlal vakası, kronolojik olay örgüsü ile anlatılmalıdır ve başvuru sahibinin başvurusunu desteklemek için başvuru dosyasına ek belgeler koyması tavsiye edilir.

Gerçekliği yeterince doğrulanamamış başvurular kabul edilmez. Başvuru metninde yeterince bilgi verilmemişse veya açıklanan olaylar hayatın doğal akışına uygun görünmüyorsa başvurunun yeniden gözden geçirilmesi gerekir.

Başvurunun Kabul Edilemeyeceği Durumlar Nelerdir?

Komite, başvuruyu aşağıdaki şartlar sağlanmadıkça kabul edilemez addedecektir:

- Başvuru isimsizse,
- Başvuru yazılı değilse,
- Başvuru, başvuruda bulunma hakkını kötüye kullanma teşkil ediyorsa veya Sözleşme ve/veya Ek İhtiyari Protokol hükümleri ile bağdaşmıyorsa,
- Aynı konu Komite tarafından daha önce incelenmiş veya başka bir uluslararası insan hakları mekanizması tarafından soruşturma ve anlaşma prosedürü altında incelendiyse veya halen incelenmekteyse,
- Komite’ye başvurmadan önceden mevcut ulaşılabilir tüm iç hukuk yolları tüketilmemişse. (Yasal yollar için yapılan başvuruların makul gerekçeler

dışında uzadığı veya etkili bir çözüm getirmekten uzak olduğu durumlarda, bu kural uygulanmayacaktır.)

- Başvuru, açıkça asılsız bulunursa veya yeterince kanıtlanmamışsa,
- Başvuru konusu olan durumlar Protokol'ün yürürlüğe giriş tarihinde önce meydana geldiyse ve söz konusu durumlar bu tarihten sonra devam etmiyorsa,
- Başvuru sahibinin bu zaman dilimi içerisinde başvuruda bulunmanın mümkün olmadığını kanıtladığı durumlar dışında, başvurunun iç hukuk yollarının tüketilmesini izleyen bir yıl içinde yapılmamış olması.

Komite bir başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verdiğinde, Genel Sekreter aracılığıyla ve gecikmeksizin bu kararını ve gerekçelerini, mümkün olduğu kadar uyarlanmış ve erişilebilir bir formatta, başvuruyu hazırlayan (lar)a ve ilgili Taraf Devlete bildirecektir.

Komite'nin bir başvuruya ilişkin almış olduğu kabul edilemezlik kararının gerekçeleri ile ilgili gerekli düzenlemeler yapıldığında ve başvuruyu hazırlayan(lar) tarafından Komite'ye yazılı olarak bildirildiğinde, başvuru Komite tarafından yeniden gözden geçirilebilir.

Başvuru Yapacak Kişilere Yönelik Adli Yardım veya Asistanlık Hizmeti Bulunmakta mıdır?

İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Dilekçe Ofisi, başvuruda bulunanlara bilgi paylaşmak amacı ile sınırlı düzeyde rehberlik sağlarken, adli yardım hizmeti sunmamakta ve finansal yardım sağlamamaktadır.

Türkiye'de baroların çocuk hakları merkezleri, çocuk hakları konusunda çalışan sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin çocuk hakları merkezleri çocukların yapacağı başvurularda ücretsiz rehberlik sağlayabilir.

Bölüm 3:

İhtiyari Protokol'de Soruşturma Usulü Kapsamındaki İşlemler

Soruşturma Nedir?

Soruşturma usulü, İhtiyari Protokol'ün 13. maddesinde tanımlanmış olup çocuk haklarının “ağır” veya “sistematik” ihlallerine dikkat çekmenin bir yoludur. Sadece bireysel hakların ihlal edilip edilmediğine bakan bir şikayetin aksine soruşturmalar, ülke genelinde gerçekleşen sistematik ve yaygın çocuk hakları ihlallerine odaklanır. Soruşturma kapsamında spesifik olarak çocuk mağdurların tespit edilmesi, diğer bir deyişle her bir mağdur çocuğun belirlenmesi zorunlu değildir; önemli olan ihlalin olduğunun tespit edilmesidir. Soruşturmalar, Çocuk Hakları Komitesi tarafından yürütülür ve Taraf Devletin onayı ve ortaklığı ile yürütülen bir süreçtir.

Soruşturma Nasıl Başlatılır?

Çocuk Hakları Komitesi, çocuk haklarının ciddi veya yaygın ihlallerinin meydana geldiği konusunda “güvenilir” bilgi aldığı anda kendi inisiyatifi ile bir soruşturma başlatabilir. Herkes bu tür bilgileri Komite'nin Cenevre'deki ofislerine sunabilir ve tüm belgeler ve işlemler gizli tutulur.

Bireysel şikayetlerde olduğu gibi, soruşturmalar da ancak İhtiyari Protokol'ü onaylamış Taraf Devletlere ilişkin yürütülebilir. Bireysel şikayet mekanizmasını kabul eden Taraf Devletlerin soruşturmaları da kabul edeceği varsayılmaktadır fakat, Taraf Devletler Protokol'ü onaylarken ya da onayladıktan sonra çocuk hakları ihlalleriyle ilgili soruşturmalara herhangi bir cevap vermeyeceklerini bildirebilirler. Türkiye, Protokol'ü imzalarken bu konuda soruşturmalara ilişkin özel bir bildirimde bulunmamıştır.

Bir Soruşturma Ne Zaman Başlatılabilir?

Komite, bir ülkedeki olası çocuk hakları ihlalleri hakkında güvenilir bilgiler elde ettiğinde, ihlallerin gerçekleştiği söz konusu Taraf Devletten durumu gözden geçirmesi konusunda yardım isteyecektir. Taraf Devletin, söz konusu ihlal

hakkındaki düşüncelerini ve gözlemlerini derhal Komite ile paylaşması beklenir. Komite, durumu geniş bağlamda değerlendirebilmek için ilgili Taraf Devlette faaliyet gösteren BM organlarına, bölgesel insan hakları kuruluşlarına, ulusal insan hakları kurumlarına, sivil toplum kuruluşlarına ve çocuklara ulaşarak, ihlaller hakkında ek bilgiler talep edebilir. Komite, elde ettiği bilgilerin yetersiz olduğuna ve daha detaylı soruşturma yapılması gerektiğine karar verirse, rapor edilen ihlallerden Taraf Devletin sorumlu olup olmadığını belirlemek için bir soruşturma başlatabilir.

Soruşturma Süreci Nasıl İşler?

Komite bir soruşturma başlatmaya karar verdiğinde, kendi üyelerinden birini veya birkaçını, söz konusu ihlallerle ilgili ivedilikle bir araştırma yapmak ve rapor hazırlamak üzere görevlendirecektir.

Gerek duyulursa ve söz konusu Taraf Devlet de kabul ederse, raporu hazırlayacak olan Komite üyeleri, ülkede neler olup bittiğini daha iyi anlamak ve durumu yakından gözlemleyebilmek için ülkeyi ziyaret edebilir. Bu ziyaret sırasında Komite üyeleri, çocuklar da dahil olmak üzere soruşturma konusu olaylara şahit olan insanlarla doğrudan görüşmeler yapabilir.

Bir çocuğun ya da çocukların dinlenilmesi durumunda görevlendirilmiş Komite üyesi (üyeleri) bu görüşmelerde çocuğa duyarlı usullere uyar ve özellikle çocukların başkalarından ayrı olarak dinlenilmelerini ve çocukların yaş ve olgunluk düzeylerine göre görüşlerine gerekli ağırlığın tanınmasını sağlar.

Komite, görevlendirilen üyenin (üyelerin) sunduğu bulguları ve raporu inceledikten sonra, bu bulguları başka yorum ve tavsiyelerle birlikte Genel Sekreter aracılığıyla ilgili Taraf Devlete iletacaktır. İlgili Taraf Devlet, bulgular, yorumlar ve tavsiyelere ilişkin gözlemlerini Genel Sekreter aracılığıyla mümkün olan en kısa sürede ve en geç, alındıktan sonra altı ay içinde Komite'ye sunacaktır.

Komite, gerekirse takip faaliyeti olarak, söz konusu Taraf Devleti yapılan soruşturma ile ilgili alınan ve öngörülen önlemlerle ilgili bilgi vermeye davet edebilir veya Sözleşme kapsamında sunacağı rutin raporunda Komite'nin bulgularına, yorumlarına ve tavsiyelerine karşılık olarak alınan önlemlerle ilgili ayrıntıları belirtmesini isteyebilir.

Neden Bir Soruşturma İstenir?

Soruşturma talebi, Komite'yi, ocuk haklarının geniş çaplı ihlalleri konusunda uyarmak için basit ve hızlı bir yoldur. Dünyanın herhangi bir yerinden herhangi biri olası ihlaller hakkında Komite'ye bilgi sunabilir ve başvuru için özel bir gereklilik olmadığı için, Komite'den bir soruşturma başlatmasını istemek bireysel bir Őikayette bulunmaktan çok daha az iş gerektirir.

Soruşturmalarda, doğrudan ocuk mağdurları tespit etmek gerekmez; bu da sürecin hızlanmasını sağlayabilir. Ayrıca ihlallerin gerçekleştiği Taraf Devlet ile ilgili bildirimde bulunmak isteyen ancak kimliğini açık etmek istemeyen kişi ve kurumlar için de gerekli gizlilik olanağını sağlar.

İhtiyari Protokol'de Devletlerarası İletişim Usulü Kapsamındaki İşlemler

Devletlerarası İletişim Nedir?

Protokol'ün 12. maddesi çerçevesinde, bir Taraf Devlet, bir başka Taraf Devletin Sözleşme ve/veya onun İhtiyari Protokollerinde yer alan asli yükümlülüklerini yerine getirmediği iddiasını taşıyan bir başvuruyu Komite'ye sunabilir. Bu başvuru, "devletlerarası iletişim" olarak bilinir ve bireysel başvurulardan veya soruşturmalardan daha az başvuru alan bir prosedürdür.

Devletlerarası İletişimi Kim Başlatabilir?

Protokol'ün 12. maddesine göre, devletlerarası iletişimin başlayabilmesi için her iki Taraf Devletin de Protokol'ü onaylarken ya da sonrasında devletlerarası iletişimi kabul ettiklerini beyan etmesi gerekir. Taraf Devletlerin her ikisi de Protokol'ün 12. Maddesi çerçevesinde beyanlarda bulunmadıkça başvuru Komite tarafından incelenmeyecektir.³

Türkiye İhtiyari Protokol'ü imzalarken, Protokol'de yer alan tüm iletişim biçimlerini kabul ettiğini bildirmiş ancak Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol'e ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol'e koyduğu çekincelerin ve öne sürdüğü beyanların geçerliliklerini koruduğunu beyan etmiştir.

Devletlerarası İletişim Ne Zaman Başlatılabilir?

Bir Taraf Devlet, çocuk hakları ihlallerinden başka bir Taraf Devletin sorumlu olduğuna inandığında, devletlerarası iletişim başlatabilir. Şikayet başvurusunda bulunan Taraf Devlet, hangi hakların ihlal edildiğini ve hangi Taraf Devletin

.....

³ İhtiyari Protokol'e ilişkin Taraf Devletlerin beyanlarına şu linkten erişilebilir: (<https://indicators.ohchr.org>) Sayfaya girdiğinizde sol tarafta ülkelerin isimleri alfabetik olarak sıralanmaktadır. Öncelikle, imza/onay durumunu ve beyanını görmek istediğiniz ülkenin isminin üzerine tıklamalısınız. Açılan pencerenin en üst kısımda 'Declarations' kısmına girerek o ülkenin sözleşmelere ilişkin beyanlarına erişebilirsiniz.

sorumluluğu altında bu ihlallerin gerekleştiiğini Komite'ye açıkça belirtir ve bu ihlaller çerçevesinde oluşan koşulları Komite'ye bildirir. Şikâyette bulunan Taraf Devlet, devletlerarası iletişimi başlatma amacının ne olduğunu açıklamak zorundadır. Bireysel başvurularda olduğu gibi, Taraf Devletler sadece Sözleşme'yi veya İhtiyari Protokollerini onaylayarak kabul ettikleri yükümlölükleri yerine getirememekten sorumlu tutulabilir.

Devletlerarası İletişim Süreci Nasıl Yürütölür?

Komite, kendisine iletilen ihlal bildirimini diğer Taraf Devlete ileterek devletlerarası iletişimi başlatmaktan sorumludur. Bir Taraf Devletin, kendisine karşı açılan bir devletlerarası iletişime otomatik olarak resmi bir cevap vermesi gibi bir gereklilik bulunmamaktadır ancak Komite, her iki Taraf Devletten ilgili Őikayete ilişkin ek bilgi sağlamasını isteyebilir. Komite, bu bilgi ya da gözlemlerin sunulması için bir zaman sınırı belirleyecektir.

Komite, başvuruların ve yanıtların ne zaman ve nasıl yapılması gerektiği ile ilgili kurallar belirlemek, "dostane çözümleri" kolaylaştırmak veya Taraf Devletlerin karşılıklı bir anlaşmaya varmasına yardımcı olmak amacıyla özel komisyonlar oluşturmak için Taraf Devletler ile birlikte çalışabilir.

Başvuru, kapalı oturumlarda Komite tarafından gözden geçirilir. Bu süreç tamamlandıktan sonra, Komite bir rapor yayımlar ve derhal ilgili Taraf Devletlere de bu raporun kopyalarını sunar. Dostça bir çözüme ulaşıldığı takdirde Komite raporunu, çözümlün açıklanması ile ilgili kısa bir açıklama ile sınırlandırır. Dostane bir çözüme ulaşılamaması durumunda Komite, ihlale ilişkin gerçekleri ortaya koyan detaylı bir rapor hazırlar ve bunu ilgili Taraf Devletlere sunar. Komite'nin raporu nihai karar olarak kabul edilir ve Şikayet edilen Taraf Devletin raporda yazan çözüml önerileri ışığında hareket etmesi beklenir.

Devletlerarası İletişim Neden Önemli?

Devletlerarası iletişim prosedürü, çocuk hakları ihlallerini gündeme taşımak için Taraf Devletlere en geniş kapsamı ve olanağı sunar. Çünkü devletlerarası iletişim, bireysel mağdurları tanımlamak zorunda değildir ve başvurunun kapsamı sistematik ya da yaygın hak ihlalleri ile sınırlı değildir. Ayrıca inceleme prosedürleri açısından bakıldığında, Komite'ye daha fazla esneklik ve kolaylık sunar.

Ancak devletlerarası iletişim diğer Şikayet usullerine göre nadiren kullanılan bir uygulamadır. Devletlerarası iletişim başlatmanın en önemli olumlu yanı, Komite'ye, Şikayet edilen Taraf Devlette çocuk haklarının genel durumuna

bakma şansı vermesidir. Diğer bir deyişle, Komiteyi sadece sistematik ya da yaygın hak ihlalleri ile ilgili sınırlı bir inceleme yapmaya zorlamaz; hakların genel olarak nasıl uygulandığını inceleme fırsatı verir. Öte yandan, olumsuz yanı ise, başvurularda çocuk hakları ihlallerinden daha çok devletler arası siyasi ilişkilerin ön plana çıkma riski bulunmaktadır.

Sonuç

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin karar organı olan Komite'yle iletişim prosedürlerinin olmaması önemli bir eksiklik ve giderilmesi gereken bir ihtiyaçtır. Bu Protokol ile bu eksiklik giderilerek hem çocuklara hem de onların temsilcilerine Komite'yle doğrudan iletişim yolu açılarak Sözleşme bağlamında bireysel hak arama ve adalete erişim mekanizması oluşturuldu. İnanıyoruz ki Protokol'ün değeri gün geçtikçe anlaşılacak ve Komite'nin Protokol'ün hükümlerini nasıl yorumlayacağı önümüzdeki yıllarda daha net görülecektir.

Bu mekanizmanın etkili biçimde kullanılabilmesi için yapılması gereken en önemli şey ise çocukların bu mekanizmadan haberdar olmasını sağlamaktır. Çocukların bu hak arama mekanizmasından haberdar olabilmesi için öncelikle ilgili bilgiler çocuğun yaşına ve gelişimine uygun biçimlerde çocuğun erişimine sunulmalıdır, diğer bir deyişle çocuğun erişebileceği kaynaklarda bu bilgiler paylaşılmalıdır (örneğin; okul kitaplarında, çocuk programlarında, çocukların erişimine uygun internet sitelerinde gibi). Ayrıca, çocuğun etrafında bulunan yetişkinlerin bu mekanizmadan haberdar olması ve bu bilgileri çocuğa aktarması da oldukça önemlidir. Bu bağlamda, insan hakları alanında çalışan hukukçulara ve sivil toplum çalışanlarına önemli görevler düşmekte, hem çocukların hem de çocuğun etrafındaki yetişkinlerin konu hakkında bilgilennemelerine katkı sağlamaları gerekmektedir. Son olarak, Taraf Devletlerin Protokol hükümlerine uymak ve buna göre hareket etmek için siyasi irade göstermeleri gereklidir. Bunun için hem hukukçuların hem de sivil toplum çalışanlarının takip ve talepleri oldukça gerekli ve değerlidir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol'ü İmzalayan ve Onaylayan Ülkelerin Listesi

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol [Güncellenme tarihi: 28/07/2020]

Ülke	İmza tarihi (gün/ay/yıl)	Onay Tarihi
Afganistan		
Almanya	28.02.2012	28.02.2013
Amerika Birleşik Devletleri		
Andorra	26.09.2012	25.09.2014
Angola		
Antigua ve Barbuda		
Arjantin	25.07.2012	14.04.2015
Arnavutluk	24.09.2012	29.05.2013
Avrupa Birliği		
Avustralya		
Avusturya	28.02.2012	
Azerbaycan		
Bahamalar		
Bahreyn		
Bangladeş		
Barbados		
Belarus		
Belçika	28.02.2012	30.05.2014
Belize		
Benin	24.09.2013	19.08.2019
Birleşik Arap Emirlikleri		
Bolivya (Çok Uluslu Devlet)		2.04.2013
Bosna-Hersek	11.07.2017	17.05.2018
Botsvana		
Brezilya	28.02.2012	29.09.2017
Brunei Darü's-Salam		

Ülke	İmza tarihi (gün/ay/yıl)	Onay Tarihi
Bulgaristan		
Burkina Faso		
Burundi		
Butan		
Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı		
Cezayir		
Cibuti		
Cook Adaları		
Çad		
Çek Cumhuriyeti	30.04.2015	2.12.2015
Çin		
Danimarka		7.10.2015
Doğu Timur		
Dominik		
Dominik Cumhuriyeti		
Ekvador	24.04.2013	19.09.2018
Ekvator Ginesi		
El Salvador	25.07.2013	9.02.2015
Endonezya		
Eritre		
Ermenistan	26.09.2019	
Estonya		
Esvatini		
Etiyopya		
Fas	28.02.2012	
Fiji		
Fildişi Sahili	24.09.2013	
Filipinler		
Filistin Devleti		10.04.2019
Finlandiya	28.02.2012	12.11.2015
Fransa	20.11.2014	7.01.2016
Gabon		25.09.2012
Gambiya		
Gana	24.09.2013	
Gine		
Gine-Bissau	24.09.2013	

Ülke	İmza tarihi (gün/ay/yıl)	Onay Tarihi
Grenada		
Guatemala		
Guyana		
Güney Afrika		
Güney Kıbrıs	27.07.2012	11.09.2017
Güney Kore		
Güney Sudan		
Gürcistan		19.09.2016
Haiti		
Hırvatistan	27.12.2013	18.04.2017
Hindistan		
Hollanda		
Honduras		
Irak		
İran (İslam Cumhuriyeti)		
İrlanda	24.09.2014	24.09.2014
İspanya	28.02.2012	3.06.2013
İsrail		
İsveç		
İsviçre		24.04.2017
İtalya	28.02.2012	4.02.2016
İzlanda		
Jamaika		
Japonya		
Kamboçya		
Kamerun		
Kanada		
Karadağ	28.02.2012	24.09.2013
Katar		
Kazakistan		
Kenya		
Kırgızistan		
Kiribati		
Kolombiya		
Komorlar		
Kongo		
Kongo Demokratik Cumhuriyeti		

Ülke	İmza tarihi (gün/ay/yıl)	Onay Tarihi
Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti		
Kosta Rika	28.02.2012	14.01.2014
Kuveyt		
Kuzey Makedonya Cumhuriyeti	23.05.2012	
Küba		
Laos Demokratik Halk Cumhuriyeti		
Lesotho		
Letonya		
Liberya		
Libya		
Lihtenştayn	24.09.2012	25.01.2017
Litvanya	30.09.2015	
Lübnan		
Lüksemburg	28.02.2012	12.02.2016
Macaristan		
Madagaskar	24.09.2012	
Malavi		
Maldivler	28.02.2012	27.09.2019
Malezya		
Mali	28.02.2012	
Malta	18.04.2012	
Marshall Adaları		29.01.2019
Mauritius	13.08.2012	
Meksika		
Mısır		
Mikronezya Federal Devletleri		
Moğolistan	4.10.2013	28.09.2015
Moldova Cumhuriyeti		
Monako		24.09.2014
Moritanya		
Mozambik		
Myanmar		
Namibya		
Nauru		
Nepal		
Nijer		
Nijerya		

Ülke	İmza tarihi (gün/ay/yıl)	Onay Tarihi
Nikaragua		
Niue		
Norveç		
Orta Afrika Cumhuriyeti		
Özbekistan		
Pakistan		
Palau		
Panama		16.02.2017
Papua Yeni Gine		
Paraguay	26.09.2012	20.01.2017
Peru	28.02.2012	6.01.2016
Polonya	30.09.2013	
Portekiz	28.02.2012	24.09.2013
Romanya	13.06.2012	
Ruanda		
Rusya Federasyonu		
Saint Kitts ve Nevis Federasyonu		
Saint Lucia		
Saint Vincent ve Grenadinler		
Samoa		29.04.2016
San Marino	26.09.2018	26.09.2018
São Tomé ve Príncipe		
Senegal	1.10.2012	
Seyşeller	24.09.2013	
Sırbistan	28.02.2012	
Sierra Leone		
Singapur		
Slovakya	28.02.2012	3.12.2013
Slovenya	28.02.2012	25.05.2018
Solomon Adaları		
Somali		
Sri Lanka		
Sudan		
Surinam		
Suriye Arap Cumhuriyeti		
Suudi Arabistan		
Şili	28.02.2012	1.09.2015

Örnek Şikayet Formu Taslağı

1. Başvurunun yazar(lar)ına ilişkin bilgiler

- Soyisim
- İsim
- Doğum tarihi ve yeri
- Uyruk / vatandaşlık
- Kimlik numarası (var ise)
- Cinsiyet
- Meslek
- Etnik köken, dini inanç, sosyal grup (ilişkili ise)
- Güncel adres
- Gizli yazışmalar için posta adresi (mevcut adres dışında ise)
- Telefon / e-posta (var ise)
- İletişimi şu şekilde gönderip göndermediğinizi belirtin:

a) Mağdur olduğu iddia edilen bir grup kişi varsa, her bir birey hakkında yukarıda belirtilen temel bilgiler gereklidir;

b) Mağdur(lar) adına temsilci başvuru yapıyorsa, mağdurun / mağdurların onayı alınmalıdır veya onaysız başvuruya ilişkin haklı nedenler gösteren kanıtlar sağlanmalıdır.

2. Mağdur(lar)a ilişkin bilgiler (yazar dışında ise)

- Soyisim
- İsim
- Doğum tarihi ve yeri
- Uyruk / vatandaşlık
- Pasaport / kimlik kartı numarası (var ise)
- Cinsiyet
- Meslek / aktivite
- Etnik köken, dini inanç, sosyal grup (ilişkili ise)
- Güncel adres
- Gizli yazışmalar için posta adresi (mevcut adres dışında ise)
- Telefon / e-posta (var ise)

3. İlgili Taraf Devlete ilişkin bilgiler

- Taraf Devletin adı (ülke)

4. Şikayetin bulguları ve iddia edilen ihlalin / ihlallerin niteliği

Lütfen tarih(ler), yer(ler) ve failler dahil olmak üzere iddia edilen ihlalin, bulgu ve koşullarını kronolojik sırayla detaylandırın.

Lütfen, ihlal edildiğini düşündüğünüz Sözleşme maddelerini ve /veya ek ihtiyari protokole ait bilgileri belirtiniz. Eğer birden fazla madde belirtecekseniz, lütfen birbirleri arasındaki bağlantıyı açıklayın.

5. İç hukuk yollarını kullanmak için atılan adımlar

İç hukuk yollarını tüketmek için yapılan hukuki girişimleri açıklayın; örneğin, adli veya idari başvurular:

- Aranan çözüm türleri
- Tarih
- Yerler
- Hukuki girişimi kim başlattı
- Hangi makam veya kuruma başvuru yapıldı
- Davayı gören mahkemenin adı (var ise)
- Başvurulan makam, kurum veya mahkemenin nihai kararının kilit noktaları
- Başvurunun gereğinden fazla uzaması, etkili olmaması, sizin için uygun olmaması veya başka bir sebeple iç hukuk yollarını kullanmadıysanız lütfen nedenlerinizi ayrıntılı olarak açıklayınız.

Söz konusu makamlar tarafından verilen tüm kararların kopyaları başvuru dosyasına eklenmelidir.

6. Diğer uluslararası prosedürler

Aynı konu Komite tarafından daha önce incelenmiş mi veya başka bir uluslararası insan hakları mekanizması tarafından soruşturma ve anlaşma prosedürü altında incelendi mi veya halen inceleniyor mu? Eğer öyle ise, açıklayınız:

- Başvuru yapılan kurumun adı
- Tarih(ler)
- Yer(ler)
- Sonuçlar (var ise)

İlgili tüm belgelerin kopyaları başvuru dosyasına eklenmelidir. Yazılı olmayan materyaller de dosyaya eklenebilir, bu materyaller yazılı sunumları desteklemek için kullanılmalıdır.

7. İstekler / çözümler (isteğe bağlı)

Lütfen Komite'nin dikkate almasını istediğiniz tüm talepleri veya çözümleri detaylandırın.

8. Adınızın / adlarınızın ifşa edilmesi

Lütfen isimlerinizin başvuruya ilgili Taraf Devlet ile paylaşılacağını unutmayın. Ancak siz aksini belirtmediğiniz sürece Komite tarafından açıklanan görüş ve kararlarda isimleriniz görünmeyecektir.

9. Tarih ve imza

Tarih/yer:

Yazar(lar)ın ve /veya mağdur(lar)ın imzası:

10. Eklenen belgelerin listesi (dokümanların asıllarını değil, yalnızca kopyalarını gönderin)

